

גלגולי הנוסח לפירוש רש"י לתורה

GRAPPLING WITH COMPLEXITY:

RASHI'S TEXT ON THE TORAH

אין בבל עת
שחצה מעינין שו
פנינחם יהושע הכהן קמגרלה אל יא ענה
ואשמה נח יעלה וכל
היד החוקה שקיבל את התורה
באותות בדיו וכל האורח הגדול
עפים וגבורה שבדבר הגדול
הגדול ופעם כל ישראל שג
שגשגו וכל לטוב

והיבד יד כען
הגבשנים האדן דהוקה
הייד בלו עבדן ואת
באותות הדוד מעינין ככ שר
שיחן דא לכעל עאדו האלכס הא
הילה וימת שם איתער חשה חת
וכות וימת שם אלא ויבד איתר
בסב והוטע ד' וייד אור' אי
איתער ספר תורה

אל
הלחות ועיניהם
שכחור ואטמים ועיניהם
והמכונה דעת הקבה לעתו ככ
אשר עובדת אשר כוחך טיטבות
חמלת וזאת הברכה
מחמתי הפירשים נג למר
מלק פישו נג לחרט
אילול בנך

חסר בלום
הנא אור' לקוח אר
ספר התורה הזאת אלן הקב
אור' ומטה היה כותב בדמע על פ
יו בנפוקה ויקבר אותו הקבה ככ
בכבודו ד' שחמלא אור' הוא קבר את
עצמו וזה אחד מן המטה איתם טה
מהיר וטחמלא דורש ק' כזע
בזעמו בים האורב
ומי נורו

Pinchus Krieger

רחוב שמגר 12

ירושלים

תשפ"ד

kriegerpinchus@gmail.com

Typesetting & Layout:

a583969788@gmail.com

Cover: Franco-German Ms. dated 1294

דוד קאהן

ביהמ"ד גבול יעבץ
ברוקלין, נוא יארק

I have had a close relationship with R.
Pinchus Krieger ^{shlita} for many years. He has devoted
himself to the study of Rashi where one can
consider him an outstanding scholar in ~~the~~ many
aspects of Rashi's writings. Be it historical background
bibliographical knowledge and expertise in the
interpretation of the actual text. I rejoice
with him that he brings to fruition the knowledge
that has amassed over the years.

Rabbi David Cohen
10 Menachem Av 5783

Table of Contents

Introduction	7
Chapter 1	11
A Brief Biographical Sketch of Rashi	
The Most Prominent Students of Rashi	
Chapter 2	14
The Text of Rashi's Commentary on the Torah	
Our Current Text of Rashi vs. Manuscript Texts	
Chapter 3	21
כתב יד מינכן #5	
Chapter 4	23
Franco – German Ms. Dated 1294 – כתב יד סינסינטי	
Chapter 5	27
Ms. Leipzig 1	
Chapter 6	30
Incunabula Editions of Rashi on the Torah	
Chapter 7	39
Researching The Text of Rashi in the Last Five Hundred Years	
Chapter 8	45
Rashi Script – Its Possible Origin	

Introduction

If you think that you are studying the text written by Rashi, think again. Actually, there is no surviving text written by Rashi himself as the original texts were completely destroyed during the Crusades. The question arises then: Whose text are we studying? This pamphlet addresses this fascinating question, starting with the oldest dated manuscript in existence, written in 1233. It then examines several early manuscripts of Rashi, the incunabula¹ editions of Rashi on the Torah, the text of Rashi in the early sixteenth century, the textual struggles of sixteenth and early seventeenth century supercommentaries² and concludes with seforim that deal with this question today.

When reading Rashi on the Torah, one can imagine a comment compiled by Rashi, written down by Rashi's students and variously altered by copyists and scribes. This has caused textual divergence. With copyists producing manuscripts in large numbers, and with the multiple versions of the different students, variants were bound to emerge.

רשימת הסימנים והקיצורים

כתב יד, כתבי יד	כת"י
עמוד, עמודים	עמ'
מציינים השלמות שלי	סוגריים מרובעים []
Manuscript	Ms.

כתבי יד של פירוש רש"י על התורה שהשתמשתי בהם

פירוש רש"י על תנ"ך, לא כולל פירוש לדברי הימים. נכתב במאה הי"ב.	כתב יד אוקספורד בודלי 2440
פירוש רש"י על תנ"ך. נכתב במאה הי"ג.	כתב יד וטיקן 94

כתב יד לייפציג 1	ספריית האוניברסיטה לייפציג. נכתב בידי הסופר-המעתיק רבי מכיר בן קרשביא במאה הי"ג. כולל חמשה חומשי תורה, הפטרות ומגילות ³ .
כתב יד מינכן 5	כתב יד מינכן, ספריית מדינת בווריה, מינכן, גרמניה Cod. hebr. 5. כולל פירוש רש"י ושאר ראשונים על תנ"ך. נכתב בשנת ד' אלפים תתקצ"ג, 1233.
כתב יד סינסינטי	פירוש רש"י על התורה. מתחיל מפרשת ויגש. חסר מסוף פרשת שמות (ו,א) עד אמצע פרשת וארא (ז,יח) ומאמצע פרשת קדושים (יט, טז) עד אמצע פרשת בחוקותי (כו, לה), פירוש על מגילת אסתר ותחילת שיר השירים. נכתב בשנת ה' אלפים נ"ד , 1294. נמצא בספריית היברו יוניון קולג', סינסינטי.
כתב יד וינה 24	הספרייה הלאומית האוסטרית, רשימת שוורץ 24. פירוש רש"י על תנ"ך. נכתב במאה הי"ד-ט"ו.

פירוש רש"י על התורה שהשתמשתי בהם

דפוס ראשון	רג"ו די קלבריה רל"ה
דפוס אלקבץ	ואדי אל חאג'ארה רל"ו
דפוס רומא	בין שנים ר"ל – ר"מ
דפוס סאמורה	שנת רמ"ז
דפוס שונצין	שנת רמ"ז
דפוס בולונייה	נוסח רש"י כמו שהוא בחמשה חומשי תורה, בולונייה רמ"ב
דפוס אישאר	נוסח רש"י כמו שהוא בחמשה חומשי תורה, אישאר ר"ן
דפוס נאפולי	נוסח רש"י כמו שהוא בחמשה חומשי תורה, נאפולי רנ"א
דפוס ליסבון	נוסח רש"י כמו שהוא בחמשה חומשי תורה , ליסבון רנ"א
דפוס ויניציאה רפ"ב	פירוש רש"י על התורה וחמש מגילות , ויניציאה רפ"ב
דפוס בומבירגי רפ"ד	נוסח רש"י כמו שהוא בחמשה חומשי תורה , ויניציאה רפ"ד

רשימת מפרשי רש"י על התורה שהשתמשתי בהם

אמרי שפר	שפירא, נתן בן שמשון	לובלין שני"ז
גור אריה	יהודה ליואי בן בצלאל (מהר"ל)	פראג של"ח
חומש אריאל, רש"י השלם	מכון האר"י פישל	ירושלים תשמ"ו -
יוסף דעת	יוסף בן יששכר	פראג שס"ט
יוסף הלל	ברכפלד, מנחם מנדל	ניו יארק תשמ"ז
כלי יקר	לונטשיץ, שלמה אפרים	לובלין שס"ב
כרם שלמה		ניו יארק תשל"ח-תשמ"ה
לבוש האורה	יפה, מרדכי בן אברהם	פראג שס"ד
מקראות גדולות הכתר על תנ"ך	נוסח פירוש רש"י עפ"י כמה כת"י. המהדיר ועורך מדעי: מנחם כהן	רמת-גן, הוצאת אוניברסיטת בר-אילן תשנ"ב-תש"פ, 2019
ספר הזכרון	בקראט, אברהם בן שלמה הלוי	ליוורנו תר"ה
עיונים ברש"י	גולד, שמואל יהושע	בני ברק תשס"ט
פירושי רש"י על התורה	מוסד הרב קוק ע"י ר' חיים דוב שוול	ירושלים תשמ"ב
פירוש ר' אליהו מזרחי	אליהו בן אברהם	ויניציאה רפ"ז; ויניציאה ש"ה
צידה לדרך	איילנבורג, יששכר בער	פראג שפ"ג
רש"י על התורה עם באור זכור לאברהם	הוצאת אברהם ברלינר	ברלין תרכ"ז פרנקפורט א.מ. תרס"ה